

DARE

Depolarisation Activism for
Resilient Europe

Suvremeni izazovi: POLARIZACIJA

Autor: dr.sc. Maja Nenadovic

Croatian Education and Development
Network for the Evolution of
Communication - HERMES
Croatia

Kreisau-Initiative
Kreisau Initiative e.V.
Germany

Open Communication
Serbia

TRANSFORM
Sweden

Western Balkans
Network
Bosnia-Herzegovina

Sufinancira
Europska unija

Ovaj projekt sufinanciran je sredstvima Europske komisije. Stavovi i sadržaj nastavnih planova isključiva su odgovornost njihovih autora i ne odražavaju stavove Europske komisije ili provedbenih organizacija. Europska komisija nije odgovorna za bilo kakve posljedice koje proizlaze iz ponovne uporabe ove publikacije.

Suvremeni izazovi: Polarizacija*

O projektu

Inicijativa 'DARE - Depolarization Activism for Resilient Europe' ('Aktivizam za depolariziranu i snažnu (otpornu) Europu') pokrenuta je s ciljem stvaranja prostora za kritički pristup učenju te dijalog usmjeren na mlade i njihov aktivizam u području suvremenih izazova kao što su polarizacija, radikalizacija, mentalno zdravlje te kršenja ljudskih prava. Obrazovni materijali projekta DARE nastoje ojačati aktivno građanstvo i europske vrijednosti te promicati i osnažiti glasove mladih i njihov građanski angažman. Za više informacija o projektu posjetite mrežnu stranicu: www.depolarisation.eu

Teme

- 'Suvremeni izazovi' tema - istraživanje složenih suvremenih problema koji se često ne obrađuju u školama;
- Problem polarizacije društva (podjela na dvije dijametralno suprotstavljene strane ili mišljenja ili svjetonazora), problemi koji se vezuju uz taj fenomen te kako se ona može neutralizirati ili riješiti.

Kontekst

Složeni suvremeni problemi ne dobivaju uvijek potreban prostor u školama diljem Europe. Želja nam je inspirirati nastavu građanskog odgoja, sociologije, etike ili sata razrednika smislenim sadržajem koji se bavi relevantnim problemima u društvu i istovremeno gradi otpornost mladih i kritičko razmišljanje o ovim temama.

Polarizacija predstavlja jedan od tih suvremenih problema. Proteklih godina svjedoci smo dubokih podjela mišljenja, stavova, a posljedično i ponašanja, kada je u pitanju npr. usvajanje javnozdravstvenih mjera u vezi s Covidom-19 ili useljenička politika i problematika izbjeglica u Europi. Na koji način polarizacija utječe na društvo i kako neutralizirati njezine nuspojave?

Ciljevi

- podići svijest o problemu polarizacije u društvu;
- razumjeti razliku između debate (rasprave) i dijaloga (razgovora);
- potaknuti spremnost na akciju i građanski angažman po pitanju rješavanja polarizacije društva.

Ishodi učenja

Na kraju sata učenici će (moći):

- bolje razumjeti problem polarizacije društva;
- definirati i prepoznati obrasce i primjere polarizacije;
- analizirati i navesti što se sve može učiniti u konkretnim situacijama (kod pojave) polarizirajućih rasprava o suvremenim temama.

* Napomena: ako vas zanima ova tema i želite ju obraditi s učenicima kroz niz različitih aktivnosti, pogledajte "Učionicu zdravih sukoba: Vodič kroz polarizaciju za nastavnike", koji je također razvijen u sklopu projekta DARE.

Materijal i oprema

---

laptop
projektor
zvučnici
internet/Wi-Fi

Trajanje

---

45 minuta (jedan školski sat)

Tijek nastavnog sata

Uvod (10 minuta)

Uvodna aktivnost ovog sata zove se 'crta mišljenja'. Pripremite nekoliko polarizirajućih tema, specifičnih za vaš nacionalni kontekst, i recite učenicima da, nakon što im pročitate dvojbu, zauzmu svoje mjesto u suprotnim kutovima učionice (ali još uvijek okrenuti jedni prema drugima), ovisno o određenom stavu ili mišljenju koje imaju. Evo nekoliko primjera koji vam mogu pomoći da stvorite takve 'crte mišljenja' u učionici (tvrdnje/dvojbe se trebaju postepeno mijenjati od jednostavnih ili smiješnih prema složenijim):

- (a) Učenici koji više vole glazbeni sastav/izvođača A odlaze na jednu stranu učionice, a oni koji preferiraju sastav/izvođača B odlaze na drugu stranu učionice.
- (b) Učenici koji vole određenu hranu/jelo u odnosu na one koji ne vole tu hranu/jelo.
- (c) Učenici koji podržavaju određena politička stajališta u odnosu na one koji ih ne podržavaju.
- (d) Učenici koji podržavaju određenu politiku (npr. prihvaćanje izbjeglica) u odnosu na one koji takvu politiku ne podržavaju itd.

Budući da su učenici podijeljeni na dvije strane (oni 'neodlučni' ili 'ravnodušni' prema pitanju mogu stajati u sredini, između dviju skupina), nakon svake izrečene dvojbe pitajte samo jednog učenika iz svakog 'u potpunosti se slažem' ili 'apsolutno se ne slažem' (ili apsolutno A protiv apsolutno B) tabora da objasne svoj izbor, tj. zašto vjeruju u ono u što vjeruju. Potaknite suprotstavljene tabore da svoje predstavnike podrže klicanjem i pljeskom (drugim riječima, pokrenite natjecateljski i polarizirajući duh).

Nastavnite ponavljati ovu aktivnost s novim (postupno složenijim) dvojbama za 'crtu mišljenja' te tražiti mišljenje samo jednog učenika iz svakog 'tabora' kao i poticati učenike da podržavaju jedni druge kroz navijanje. (Ne prozivajte skupinu 'neodlučnih' ili 'nisam siguran' iz sredine da objasne zašto su 'između' dva tabora.)

Klima u razredu trebala bi biti naelektrizirana, a učenici angažirani i znatiželjni oko onoga što slijedi. Pozovite ih da sjednu i najavite da će pogledati kratak videozapis, nakon čega će uslijediti razgovor o njemu.

Gledanje kratkog videozapisa **Suvremeni izazovi: Polarizacija (5 minuta)**

Reproducirajte videozapis učenicima: depolarisation.eu/hr/polarisation

Razredna rasprava o videozapisu i temi (20 minuta)

Korisna pitanja za istraživanje, razmatranje i daljnje promišljanje:

- Dakle, što je polarizacija? Zašto ona predstavlja društveni problem?
- Navedite nekoliko primjera polarizacije u našoj zemlji?
- Što radite kada upoznate nekoga čije se mišljenje razlikuje od vašeg?
- Što radite kada vidite da drugi raspravljaju o nečemu (i primjećujete valjane argumente kod oba stajališta, pri čemu ste vi negdje u sredini)?

Debata vs. Dijalog - Ključne točke (10 minuta)

Nastavnik najavljuje završnu aktivnost podsjećajući sve da je uvodna aktivnost izražavanja mišljenja bila odraz načina na koji funkcionira polarizacija u društvu – suprotstavljene strane su 'glasne', dok oni u sredini, neodlučni,...često šute, ili se njihovi umjereni glasovi utope u galami dviju polariziranih skupina.

Nastavnik crta na ploču dva stupca, jedan s naslovom 'debata/rasprava', drugi s naslovom 'dijalog/razgovor' te od učenika traži da opišu ova dva različita načina komunikacije. (Napomena: 'debata' se odnosi na diskusiju i raspravljanje u stvarnom životu, a ne na 'formaliziranu akademsku debatu s pravilima i sucem'.) Ploča će, nakon što nastavnik ispuni stupce idejama učenika na kraju izgledati otprilike ovako:

DEBATA	DIJALOG
<ul style="list-style-type: none"> • OBILJEŽJA: kompetitivna, strastvena, žestoka, nabijena emocijama • CILJ: pobijediti, dokazati da je vaše stajalište bolje ili poželjnije • REZULTAT: nema suca koji će odlučiti pobjednika, dvije strane mogu se rastati bez rješenja (ili uz pojačani animozitet i zamjeranje)	<ul style="list-style-type: none"> • OBILJEŽJA: odmjeren, miroljubiviji, manje žestok, smireniji • CILJ: razumijevanje tuđeg stajališta, okupljanje i zajedničko istraživanje teme ili problema • REZULTAT: obje strane bolje razumiju i problem i jedni druge; više empatije i mogućnosti suradnje

Izvori

- Projekt DARE, nastavni planovi, dodatni materijali i videozapisi koji se nalaze na stranici projekta: www.depolarisation.eu ili www.resilienteurope.eu
- Paddy Uptown, "Dialogue and debate: two ways of communicating", na: www.futurelearn.com/info/courses/team-coaching/0/steps/69669

Prilagodba aktivnosti za nastavu na daljinu

Ova se aktivnost može prilagoditi na mnogo različitih načina: na primjer, nastavnik može odabrati samo jednu temu o kojoj učenici prvo raspravljaju, a nakon toga prelaze na dijaloški način komunikacije.

Također, ova se lekcija lako prenosi u online okruženje jer se veći dio usredotočuje na razmišljanje i razgovor učenika. Početna aktivnost (izražavanje mišljenja) može se odraditi tako da učenici izraze svoja stajališta upotrebom emotikona ili promjenom svog korisničkog imena u 'za'/'protiv' itd.

Vrednovanje

Provjera usvojenosti sadržaja sata mogla bi se temeljiti na vrednovanju sposobnosti učenika da se uključe u dijalog, primjenjuju vještine slušanja te prepoznaju načine pomoću kojih bi pokušali razjasniti i razumjeti tuđe stajalište bez argumentiranja protiv njega ili pokušaja da ga pobiju.

Druga mogućnost vrednovanja može biti realizirana kroz zadatak gledanja vijesti ili čitanja članaka. Nakon gledanja ili čitanja, učenici će: a) identificirati polarizirajuće pitanje, b) sintetizirati glavne argumente ili stavove obje strane, c) predložiti izlaz iz polarizirajuće situacije koji se temelji na komunikaciji (Kako dvije grupe mogu bolje komunicirati? Što bi moglo biti rješenje ili odgovor na problem oko kojeg se ne slažu?)

Ideje za domaću zadaću

Individualni ili grupni zadaci:

- Provedite istraživanje i napravite analizu opisanu u drugom zadatku za vrednovanje (iznad). Izradite prezentaciju ili napišite kratki esej o tome.
- Provedite akcijsko istraživanje u svom neposrednom okruženju. Odaberite temu koja je nezaobilazni predmet opetovanih debata, diskusija i rasprava između vaših roditelja, baka i djedova, susjeda, prijatelja te intervjuirajte dvije strane koje imaju različita/suprotstavljena mišljenja o temi. Svakako citirajte neke od najboljih izjava koje zorno ilustriraju razliku između dva suprotstavljena 'tabora' mišljenja ili stavova. Budite kreativni s pitanjima (npr. pred kraj vaših intervjuja pitajte ljude 'Što bi bilo potrebno da promijenite mišljenje o ovom pitanju?', ili 'Što mislite, zašto X (predstavnik druge strane) vjeruje u to? Što bi mogao biti motiv ili razlog njihovih stavova o tome?'). Na kraju pripremite prezentaciju u kojoj ćete usporediti i analizirati polarizaciju između dviju skupina te identificirati moguće 'točke otvaranja' za rješavanje depolarizacije i njihovo međusobno približavanje.